

32 Værktøj til valg af improvisationsskala

Værktøj til bestemmelse af skala til improvisation over akkorderne i den harmoniserede skala, bidominanter, tritonussubstitutionsakkorder, altererede akkorder samt akkorder på uvante trin i de harmoniserede skalaer.

32.1 Værktøjernes opbygning og anvendelse

I de følgende værktøjer til bestemmelse af improvisationsskala er samtlige de akkorder, der er dannet og præsenteret i afsnit 18 om akkorddannelse, samt alle brugsskalaerne og deres måder (modale skalaer), overført i et sammenhængende system i henhold til de fremgangsmåder for bestemmelse af improvisationsskala, der er præsenteret i foregående afsnit.

Værktøjerne er i princippet opbygget som harmoniserede skalaer, men i *omvendt trinfølge*. Derfor fremgår skalaernes *omvendte trinfølge* af nederste tabellinie i hver værktøjstabel.

Værktøjerne er inddelt i to hovedgrupper:

1. Improvisation i dur.
2. Improvisation i mol. Molgruppen har to *hovedtabeller*:
  - a. Tabel til bestemmelse af improvisationsskala i ren mol.
  - b. Tabel til bestemmelse af improvisationsskala i mol med durdominant.De øvrige tabeller i molgruppen dækker begge disse tilfælde.

Herefter følger værktøjer til bestemmelse af improvisation over særlige akkorder med:

3. Heltoneskalaen.
4. Ottetoneskalaen.

Den *første* tabel i durgruppen dækker improvisation *med durskalaen* over de akkorder, der dannes i den harmoniserede durskala samt de bidominanter, altererede og trinfremmede akkorder, der improviseres over med dur skalaen.

De *to første* tabeller i mol gruppen dækker 2.a) improvisation med ren mol skala for musik i ren mol hhv. 2.b) improvisation med mol og harmonisk mol skala for musik i mol med durdominant over de akkorder, der dannes i den harmoniserede mol med durdominant skala, og for begge tabeller, bidominanter, altererede og trinfremmede akkorder, der kan improviseres over med de pågældende skalaer.

De øvrige tabeller i hver hovedgruppe indeholder improvisationsskalaer i melodisk og harmonisk mol. Tabellerne dækker bidominanter, altererede og trinfremmede akkorder, der *ikke* kan improviseres over med dur- og molskalaerne.

32.1.1 Værktøjernes indhold

Tabellerne til valg af improvisationsskala indeholder følgende information:

Rødt område indeholder akkorder og deres funktioner.
Området er inddelt efter akkordfunktion således:

Tonekøn: Dette tabelsæt dækker musik i dur.

Den improvisationsskala som tabellen dækker.

Dette tabelområde indeholder akkordfunktioner i den harmoniserede skala. Trinene i skalaen er angivet ved romertal i øverste linie i tabellen.

Dette område indeholder akkordfunktioner, der ikke indgår i den harmoniserede skala: bidominanter, tritonus-substitutionsakkorder, akkorder på uvante trin, m.v.

Akkordens grundtonekolonne

Improvise over akkorderne på følgende trin i den harmoniserede durskala

Improvise i dur med	Improvise over akkorderne på følgende trin i den harmoniserede durskala						
	I	ii	iii	IV	V	vi	vii
dur skala	sus2 - sus4 dur - dur6 dur6 add9	mol mol6 mol6 add9	mol mol add11	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur - dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5
Figur	maj7	mol7 mol11 mol13	mol7	maj7 maj9	dom7 dom9 dom11 dom13	mol7 mol9 mol11	mol7b5
	maj7 add13	mol7 add4	mol7 add4	maj7b5 maj9#11 maj13#11 maj7 add#11 maj7 add13	dom7sus4 dom9sus4 dom13sus4	mol7 add4	mol7b5 addb13
	Bidominanter og trinfremmede akkorder i dur						
	moldominant mol, mol6, mol7 og 9		subdominans subdominant SS på trin bVII i dur (i C: Bb)	bidominant (D7) på trin I i dur (i C: C7)	veksel- dominant DD og DD7 på trin II i dur (i C: D & D7)	mol og mol7 på trin i i dur (i C: Cm og Cm7) (alternativ: dorisk skala)	
Indgang: Akkordens grundtone	Dur improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret						
C	C ₁	Bb	As	G	F	Es	Des
C# / Db	Des	H	A	As	Ges	E	D
D	D	C ₂	Bb	A	G	F	Es
D# / Eb	Es	Des	H	Bb	As	Ges	E
E	E	D	C ₃	H	A	G	F
F	F	Es	Des	C ₄	Bb	As	Ges
F# / Gb	Ges	E	D	Des	H	A	G
G	G	F	Es	D	C ₅	Bb	As
G# / Ab	As	Ges	E	Es	Des	H	A
A	A	G	F	E	D	C ₆	Bb
A# / Bb	Bb	As	Ges	F	Es	Des	H
H	H	A	G	Ges	E	D	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i dur:	jonisk	dorisk	frygisk	lydisk	mixolydisk	æolisk	lokrisk

Modal måde i den skala, som tabellen repræsenterer - her dur skalaen. Eks. Jonisk er 1. måde i dur.

Figur 209. Værktøjernes indhold

Tabellerne med improvisationsskalaer i melodisk og harmonisk mol indeholder akkordfunktioner, der ikke indgår i den harmoniserede skala, samt akkorder der ikke kan improviseres over med dur eller ren mol skala.

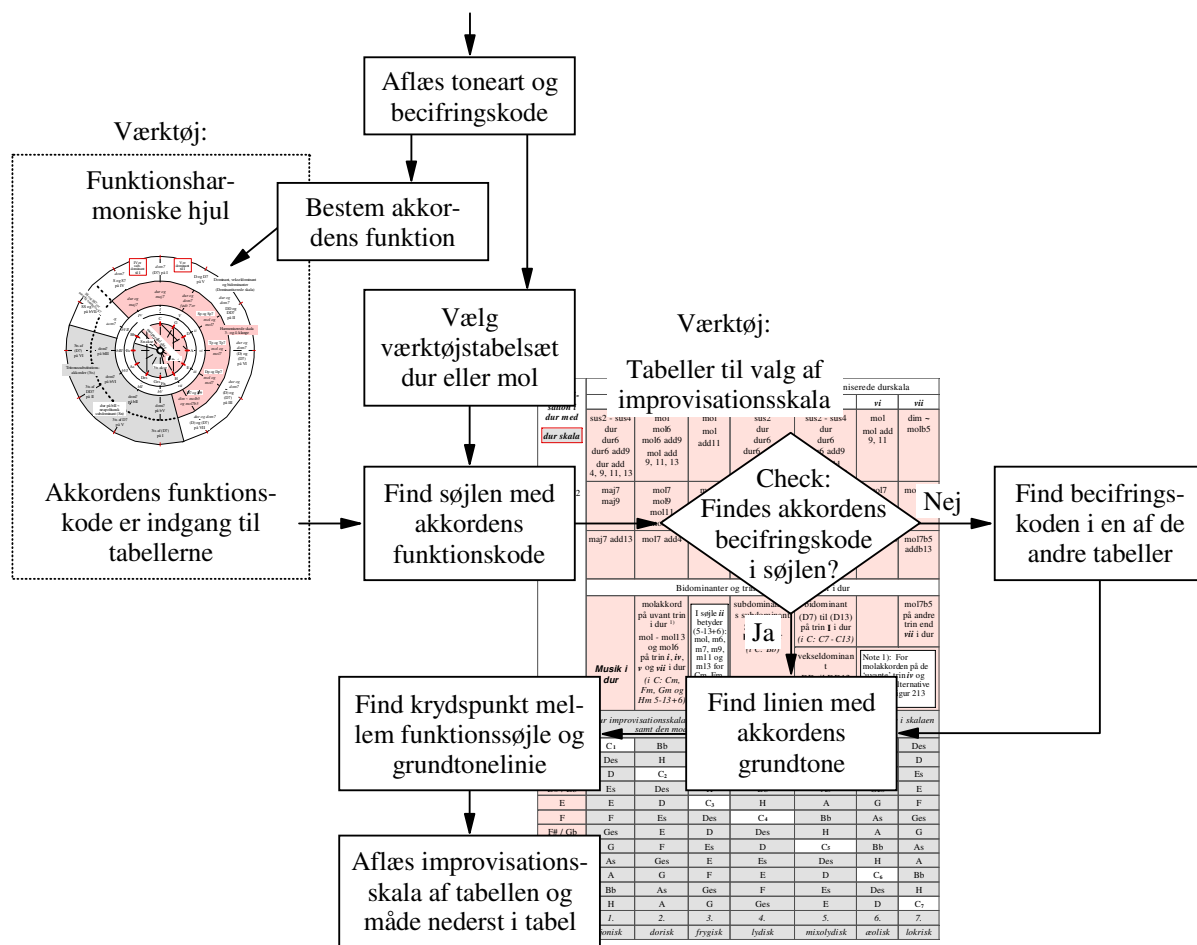
Efter de to hovedgrupper dur og mol følger værktøjer til bestemmelse af improvisation med heltoneskalaen og ottetoneskalaen. I disse værktøjer finder man bl.a. akkorder, der kun kan improviseres over med en af disse to skalaer, akkorder som: dom7#5b5 og dom7b9#11, der forekommer i analyseeksemplet: 'The Girl From Ipanema'.

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

Den akkord, der skal improviseres over, er placeret i røde felter i tabellerne. Akkordens grundtone, angivet ved f.eks. D# / Eb, findes i den røde kolonne til venstre i tabellen, og akkordens struktur og funktion, angivet ved f.eks. dom9 på trin V, findes i de røde felter i tabelkroppen.

32.1.2 Værktøjernes anvendelse

Proceduren til valg af improvisationsskala fremgår af figur 210. Musikkens tonekøn, dur eller mol, bestemmer hvilket tabsæt, der skal vælges. Når tabsæt er valgt, er det efterfølgende akkordens funktion i musikken, der er **indgang** til den enkelte tabel. Akkordens funktion i musikken bestemmes ved hjælp af tabellerne eller de funktionsharmoniske hjul i afsnit 25.4.

Figur 210. Fremgangsmåde for valg af improvisationsskala

På basis af akkordens funktion udvælges den tabel i tabsættet, der indeholder akkordens funktion. Den søjle i tabellen, hvori akkordfunktionen befinder sig, leverer, i kombination med akkordens grundtonelinie, et forslag til improvisationsskala.

Tabellernes anvendelse belyses ved de to eksempler A og B i figur 211. Der skal improviseres over akkorderne G9 hhv. Bb i et musikstykke i C dur. Fremgangsmåden beskrives i 9 trin. Eksemplerne A og B betegnes blot ved A hhv. B.

Trin 3: Find akkorden, der skal improviseres over, i tabellen

Eks. **A:** Dominantnoneakkord på trin V i dur (G9 i C dur)

Eks. **B:** Subdominantens subdominant SS (Bb på trin bVII i C dur)

Trin 4: Find akkordens grundtone i søjlen

Trin 5: Aflæs improvisationskalaens grundtone i krydsfeltet mellem akkordgrundtone og akkord ...

og ... aflæs skalaens tonalitet i tabellens øverste venstre hjørne

Trin 6 og 7: Aflæs trin i improvisationskala og skalaens måde

Improvisation i dur med dur skala	Improvisation over akkorderne på følgende trin i den harmoniserede durskala						
	I	ii	iii	IV	V	vi	vii
	sus2 - sus4 dur - dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 11, 13	mol mol add11	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur - dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5
Figur 203	maj7 maj9	mol7 mol9 mol11 mol13	mol7	maj7 maj9 maj7b5 maj9#11 maj13#11 maj7 add#11 maj7 add13	dom7 dom9 dom11 dom13	mol7 mol9 mol11	mol7b5
	maj7 add13	mol7 add4	mol7 add4		dom7sus4 dom9sus4 dom13sus4	mol7 add4	mol7b5 addb13
	Bidominanter og trinfremmede akkorder i dur						
	moldominant mol, mol6, mol7 og mol9 på trin v i dur (i C: Gm, Gm6, Gm7 og Gm9)		subdominantens subdominant SS på trin bVII i dur (i C: Bb)	bidominant (D7) på trin i i dur (i C: C7)	vekseldominant DD og DD7 på trin II i dur (i C: D & D7)	mol og mol7 på trin i i dur (i C: Cm og Cm7) (alternativ: dorisk skala)	
Indgang: Akkordens grundtone	Dur improvisationskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret						
C	C ₁	Bb	As	G	F	Es	Des
C# / Db	Des	H	A	As	Ges	E	D
D	D	C ₂	Bb	A	G	F	Es
	Es	Des	H	Bb	As	Ges	E
E	E	D	C ₃	H	A	G	F
F	F	Es	Des	C ₄	Bb	As	Ges
F# / Gb	G	F	Es	D	Des	A	G
G	G	F	Es	D	C ₅	Bb	As
G# / Ab	As	Ges	E	Es	Des	H	A
	A	G	F	D	Des	C ₆	Bb
A# / Bb	Bb	As	Ges	F	Es	Des	H
H			G	Ges	E	D	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i dur:	jonisk	dorisk	fyrgisk	lydisk	mixolydisk	æolisk	lokrisk

Figur 211. Værktøjernes anvendelse

- 1) Vælg tabsæt for dur eller mol. I eksemplerne A og B er tonekønnet dur.
- 2) Bestem akkordens funktion i den musik, der spilles. Akkordens funktion:
  - A: Akkorden G9 er dominantnoneakkord på trin V i den harmoniserede C dur skala.
  - B: Akkorden Bb er subdominantens subdominant SS på trin bVII i C dur. Akkorden er udenfor den harmoniserede skala.

Benyt det funktionsharmoniske hjul i afsnit 25.4. Se afsnit 25.3 om akkorders funktion.
- 3) Find den akkord**kolonne**, der indeholder akkordens strukturbetegnelse i tabelkroppen:
  - A: Dominantnoneakkorden G9 på trin V i C dur findes som betegnelsen 'dom9' i søjle V i tabelkroppens øvre område, der omfatter akkorder i den harmoniserede skala.
  - B: Akkorden Bb findes som betegnelsen 'Subdominantens subdominant SS på trin bVII' (i søjle IV) i tabelkroppens nedre område, der omfatter trinfremmede akkorder.

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

- 4) Find det felt, dvs. den akkord*linie*, der indeholder akkordens grundtone i grundtonekolonnen i tabellens venstre side.

A: G9 akkordens grundtone er G. Akkordlinien er mærket G.

B: Bb akkordens grundtone er Bb. Akkordlinien er mærket A# / Bb.

- 5) Aflæs improvisationsskalaens grundtone i det felt i tabellen, hvor akkord*kolonne* og grundtone*linie* skærer hinanden:

A: Improvisationsskalaens grundtone er C.

B: Improvisationsskalaens grundtone er F.

Improvisationsskalaens tonalitet aflæses i tabellens øverste venstre hjørne til: Dur skala.

- 6) Det trin i improvisationsskalaen, der modsvarer akkordens grundtone, dvs. det trin i skalaen, hvorpå akkordens grundtone står, aflæses i linien 'Trin i skala' næstnederst i akkordkolonnen:

A: Aflæs trin 5. under dom9 og C.

B: Aflæs trin 4. under SS og F.

- 7) Aflæs improvisationsskalaens måde nederst i akkordkolonnen:

A: Aflæs mixolydisk måde under dom9 og C og 5.

B: Aflæs lydsk måde under SS og F og 4.

- 9) Sammenfattende beskrivelse af improvisation over akkorden med den pågældende funktion, grundtone og struktur i den pågældende toneart.

A: Der improviseres over G9 akkorden på trin V i C dur med C dur skalaen (tabellen gælder durskalaen og improvisationsskalaens grundtone er C - se punkt 5) fra denne skalas 5. trin (punkt 6), der er tonen G (punkt 4) eller med G (punkt 4) mixolydisk skala (punkt 7), der er den 5. (punkt 6) måde i C dur (musikstykkets toneart).

B: Der improviseres over Bb akkorden på trin bVII i C dur med F dur skalaen (tabellen gælder durskalaen og improvisationsskalaens grundtone er F - se punkt 5) fra denne skalas 4. trin (punkt 6), der er tonen Bb (punkt 4) eller med Bb (punkt 4) lydsk skala (punkt 7), der er den 5. (punkt 6) måde i C dur (musikstykkets toneart).

Sammenhængen mellem akkord og improvisationsskala specificeres på to måder: 1) Dur/mol tonalt som kombination af skalaspecifikationen i tabellens øverste venstre hjørne (her dur skala) og denne skalas grundtone i krydsfeltet mellem akkordens grundtonelinie og akkordens struktursøjle (her C hhv. F) henholdsvis 2) Modalt som kombination af den modale skaladefinition nederst i tabellen (her mixolydisk skala som 5. hhv. lydsk skala som 4. måde) og akkordgrundtonen i grundtonekolonnen yderst til venstre (her G og Bb).

Akkorden G7b9 i C dur er en altereret dominantseptimakkord på trin V, hvorfor man indledningsvis afsøger durtabellens kolonne V. Akkordens generiske becifringskode dom7b9 findes imidlertid ikke der, idet durskalaen ikke opfylder betingelserne for improvisation over dom7b9 akkorden - skalaen rammer ikke akkordtonerne. I stedet afsøges de øvrige tabeller i durgruppen: Improvisation i dur med melodisk mol skala, harmonisk mol skala samt tabellerne for heltoneskalaen og ottetoneskalaen.

Becifringskoden findes i femte kolonne i tabellen for improvisation i dur med harmonisk mol skala. For at finde improvisationsskalaens specifikke data gennemføres trin 4 til 9 ovenfor.

32.2 Eksempler på anvendelse af værktøjerne

32.2.1 Improvisation i dur

Der skal improviseres over akkorderne H7, Eb7 og Eb7b9 i D dur.

Ræsonnement for H7:

Akkorden H7 er bidominanten på trin VI i D dur. Tabelgruppen for dur vælges. H7 akkordens målakkord (dens naturlige tonika) er Em på trin *ii* i D dur. Akkordens funktionsbetegnelse: bidominant (D) og (D7) på trin *III*, *VI* og *VII* i dur, findes i femte kolonne i den tabel, der dækker: Improvisation i dur med *harmonisk* mol skala. Det kontrolleres om akkordens becifringskode dom7, findes i listen over becifringskoder i denne kolonne; det gør den.

Fremgangsmådens trin 4 til 9: Akkordens grundtone H findes i tabellens venstre kolonne. I krydsfeltet mellem akkordens grundtone H og femte kolonne med bidominanter aflæses tonen E. I tabelfoden under E i linien 'Trin i skala' aflæses 5. I linien derunder 'Måde i harmonisk mol' aflæses: frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk.

Anvisning for H7:

Der improviseres over bidominanten H7 på trin VI i D dur med E harmonisk mol skala (*tabellen gælder harmonisk mol*) fra denne skalas 5. trin, der er tonen H, eller med H (*akkordens grundtone*) frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk skala, der er den 5. måde i E harmonisk mol.

Ræsonnement for Eb7:

Akkorden Eb7 på trin bII i D dur er tritonussubstitutionsakkord for dominantseptimakkorden A7 på trin V i D dur. Eb7 akkordens målakkord er D dur tonika akkorden på trin I i D dur. Akkordens funktionsbetegnelse: 'tritonussubstitutionsakkord', findes i fjerde kolonne i den tabel, der dækker: Improvisation i dur med *melodisk* mol skala. Det kontrolleres om akkordens becifringskode dom7, findes i listen over becifringskoder i denne kolonne; det gør den.

Fremgangsmådens trin 4 til 9: Akkordens grundtone Es findes i tabellens venstre kolonne. I krydsfeltet mellem akkordens grundtone Es og kolonnen med tritonussubstitutionsakkorder aflæses tonen Bb. I tabelfoden under Bb i linien 'Trin i skala' aflæses 4. I linien derunder 'Måde i melodisk mol' aflæses: lydskb7.

Anvisning for Eb7:

Der improviseres over tritonussubstitutionsakkorden Eb7 på trin bII i D dur, der substituerer dominantseptimakkorden A7 på trin V i D dur, med Bb melodisk mol skala (*tabellen gælder melodisk mol*) fra denne skalas 4. trin, der er tonen Es, eller med Es (*akkordens grundtone*) lydskb7 skala, der er den 4. måde i Bb melodisk mol.

Ræsonnement for Eb7b9:

Akkorden Eb7b9 på trin bII i D dur er en altereret tritonussubstitutionsakkord for dominantseptimakkorden A7 på trin V i D dur. Eb7b9 akkordens målakkord er D dur tonika akkorden på trin I i D dur. Akkordens funktionsbetegnelse: Tritonussubstitutionsakkord, findes i fjerde kolonne i den tabel, der dækker: Improvisation i dur med *melodisk* mol skala. Det kontrolleres om akkordens becifringskode dom7b9, findes i listen over becifringskoder i denne kolonne; det gør den ikke. Melodisk mol skala 4. måde kan ikke anvendes til improvisation over denne altererede dominantnoneakkord.

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

Der søges efter becifringskoden $dom7b9$ i andre kolonner og andre tabeller. Koden findes i femte kolonne i tabellen: Improvisation i dur med *harmonisk* mol skala.

På basis af fremgangsmådens trin 4 til 9 kan der formuleres følgende anvisning af improvisationsskala:

Anvisning for $Eb7b9$:

Der improviseres over den *altererede* tritonussubstitutionsakkord $Eb7b9$ på trin bII i D dur, der substituerer dominantseptimakkorden $A7$ på trin V i D dur, med As harmonisk mol skala (***tabellen gælder harmonisk mol***) fra denne skalas 5. trin, der er tonen Es, eller med Es (***akkordens grundtone***) frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk skala, der er den 5. måde i As harmonisk mol.

Se om anvendelse af ottetoneskalaen til improvisation over $dom7b9$ akkorden i afsnit 32.6.

32.2.2 Improvisation i mol

Eksempel og ræsonnement:

Der skal improviseres over akkorden $G7\#5\#9$, der forekommer som dobbeltaltereret dominantseptimakkord på trin V i et musikstykke i C mol.

Da akkorden forekommer som durdominant på trin V, vælges tabellen for mol med durdominant. Ved at afsøge tabellen ses det at becifringskoden $dom7\#5\#9$ ikke findes i tabellens kolonne V (der findes kun en af de fire altererede akkorder på trin V i melodisk mol skala). Becifringskoden $dom7\#5\#9$ findes derimod i den syvende kolonne i tabellen: Improvisation i mol med *melodisk* mol skala.

Ovenstående procedure fører til følgende anvisning: Der improviseres over akkorden $G7\#5\#9$, der er en dobbeltaltereret dominantseptimakkord på trin V i C mol, med Gis melodisk mol skala fra denne skalas 7. trin, der er tonen G, eller med G super lokrisk skala (~ den altererede skala), der er den 7. måde i Gis melodisk mol.

Hvis akkorden havde været en $dom7\#5b9$ akkord, der findes på trin V i mol med durdominant skalaen, som den eneste af de 4 altererede akkorder, kunne man have anvendt harmonisk mol 5. måde, der er spansk frygisk skala (den skala, der leverer durdominanten på trin V i mol med durdominant), til improvisation over akkorden.

32.3 Værktøj til valg af improvisationsskala i dur

Værktøjssæt til bestemmelse af improvisationsskala i dur. Der forekommer 3 tabeller i værktøjssættet: en tabel med durskalaen, en med melodisk mol skala og en med harmonisk mol skala.

Note: Tegnet + er alternativ becifringskode for aug. Dim7 specificeres kun ved tekst, ikke ved akkordens specialtegn: Hævet bolle, f.eks. C° for $Cdim7$. Tilsvarende gælder tegnet for den halvformindskede akkord mol7b5: Hævet bolle med skråstreg, f.eks. C^{ϕ} for $Cm7b5$.

Improvisation i dur med dur skala	Improvisation over akkorderne på følgende trin i den harmoniserede durskala						
	I	ii	iii	IV	V	vi	vii
Figur 212	sus2 - sus4 dur dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 11, 13	mol mol add11	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5
	maj7 maj9	mol7 mol9 mol11 mol13	mol7	maj7 maj9	dom7 dom9 dom11 dom13	mol7 mol9 mol11	mol7b5
	maj7 add13	mol7 add4	mol7 add4	maj7b5 maj9#11 maj13#11 maj7 add#11 maj7 add13	dom7sus4 dom9sus4 dom13sus4	mol7 add4	mol7b5 addb13
Bidominanter og trinfremmede akkorder i dur							
 Musik i dur	molakkord på uvant trin i dur ¹⁾ mol - mol13 og mol6 på trin <i>i</i> , <i>iv</i> , <i>v</i> og <i>vii</i> i dur (i C: Cm, Fm, Gm og Hm 5-13+6)	I søjle <i>ii</i> betyder (5-13+6): mol, m6, m7, m9, m11 og m13 for Cm, Fm, Gm og Hm	subdominansens subdominant SS på trin bVII i dur (i C: Bb)	bidominant (D7) til (D13) på trin I i dur (i C: C7 - C13)		mol7b5 på andre trin end <i>vii</i> i dur	
				vekseldominant DD til DD13 på trin II i dur (i C: D - D13)	Note 1): For molakkorden på de 'uvante' trin <i>iv</i> og <i>vii</i> gives alternative forslag i figur 213 og 214.		
Indgang: Akkordens grundtone	Dur improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret						
C	C ₁	Bb	As	G	F	Es	Des
C# / Db	Des	H	A	As	Ges	E	D
D	D	C ₂	Bb	A	G	F	Es
D# / Eb	Es	Des	H	Bb	As	Ges	E
E	E	D	C ₃	H	A	G	F
F	F	Es	Des	C ₄	Bb	As	Ges
F# / Gb	Ges	E	D	Des	H	A	G
G	G	F	Es	D	C ₅	Bb	As
G# / Ab	As	Ges	E	Es	Des	H	A
A	A	G	F	E	D	C ₆	Bb
A# / Bb	Bb	As	Ges	F	Es	Des	H
H	H	A	G	Ges	E	D	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i dur:	jonisk	dorisk	frygisk	lydisk	mixolydisk	æolisk	lokrisk
Trinfølge nedad:	1	1	½	1	1	1	½

Figur 212. Improvisation i dur med durskalaen; akkorden som indgang

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

Improvisation i dur med melodisk mol skala	Altererede akkorder, bidominanter og trinfremmede akkorder i dur						
	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 11, 13	mol mol6 mol add 11, 13	aug (+) (~ dur#5) (eller med heltone-skalaen. Se afsnit 3.7.1)	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur dur add 4, 9, 11	dim ~ molb5	dim ~ molb5
Figur 213	molmaj7 molmaj9	mol7	Se afsnit 3.7.1)	dom7 dom9	dom7 dom9 dom11	mol7b5	mol7b5
		mol7 add4	maj7#5 maj7b5	dom7b5 dom9b5 dom9#11 dom13#11 dom7 add#11 dom9b5 add13	dom7#5 dom9#5 dom7sus4 dom9sus4	mol9b5 mol11b5 mol7b5 addb13 (note 2)	dom7#5#9 dom7#5b9 dom7b5#9 dom7b5b9 mol7b5 addb13
	mol6 på trin <i>vi</i> i dur (i C: Am6) (alternativ: dorisk skala)	Alternativ til dorisk skala mol, mol6 og mol7 på trin <i>vii</i> i dur (i C: Hm, Hm6, Hm7)	 Musik i dur	subdominant S7 på trin <i>IV</i> i dur (i C: F7)	bidominant (D9) og (D11) på trin <i>III</i> , <i>VI</i> og <i>VII</i> i dur (i C: E9 og E11, A9 og A11, H9 og H11) (note 1)	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Note 1): Se afsnit 31.1.2.1 om improvisation over (D9, D11 og D13) akkorder. Note 2): Akkorden mol7b5addb13 sv. til en dom9 i lille tert af afstand nedad fra mol7b5 akkordens grundtone. Note 3): alt. ~ altereret.</p> </div>	
molmaj7, molmaj9 på trin <i>vi</i> i dur (i C: Ammaj7, Ammaj9)		subdominantens subdominant SS7 på trin <i>bVII</i> i dur (i C: Bb7)					
		tritonussubstitutionsakkorder (eks. C7 erstattes af Gb7)					
Indgang: Akkordens grundtone	Melodisk mol improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret						
C	C ₁	Bb	A	G	F	Es	Cis
C# / Db	Cis	H	Bb	Gis	Fis	E	D
D	D	C ₂	H	A	G	F	Es
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	Bb	Gis	Fis	E
E	E	D	Cis	H	A	G	F
F	F	Es	D	C ₄	Bb	Gis	Fis
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	A	G
G	G	F	E	D	C ₅	Bb	Gis
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	H	A
A	A	G	Fis	E	D	C ₆	Bb
A# / Bb	Bb	Gis	G	F	Es	Cis	H
H	H	A	Gis	Fis	E	D	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i melodisk mol:	melodisk mol ~ joniskb3	doriskb2	lydisk augmented (#5)	lydiskb7	mixolydiskb6 eller b13	lokrisk#2	super lo-krisk ~ alt. skala ³⁾
Trinfølge nedad:	1	½	1	1	1	1	½

Figur 213. Foreg. side: Improvisation i dur m. melodisk mol skala; akkorden som indgang

Improvisation i dur med harmo-nisk mol skala		Altererede akkorder, bidominanter og trinfremmede akkorder i dur						
		mol mol add 9, 11	dim ~ molb5	aug (+) (~ dur#5) (brug melodisk mol skala)	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 13	sus4 dur sus4#5 addb9 dur add 4, 11	dur dur6 dur add13	dim ~ molb5
Figur 214	molmaj7 molmaj9	mol7b5	maj7#5 (brug melodisk mol skala)	mol7 mol9	dom7	maj7	dim7 (eller med en ottetone-skala med grundtone 1/2 tone over akkordens grundtone)	
					dom7#5 dom7b9 dom7#5b9 dom7sus4 dom7b9sus4 dom7#5b9sus4	maj7b5 maj7#9 maj7b5#9 maj7 add13 maj7 add#11		
Indgang: Akkordens grundtone	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; width: fit-content;"> Note 1): (i C: Fm, Fm6, 7, 9) betyder: Fm, Fm6, Fm7, Fm9 </div>		Alternativ til dorisk skala mol subdominant mol, mol6, mol7 og mol9 på trin iv i dur (i C: Fm, Fm6, 7, 9) ¹⁾	bidominant (D) og (D7) på trin III, VI og VII i dur (i C: E og E7, A og A7, H og H7)	neapolitansk subdominant: Sn durakkord på trin bII (i C: Db) durakkord på trin bVI (i C: Ab)	 Musik i dur		
<i>Harmonisk mol improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret</i>								
C	C ₁	Bb	A	G	F	E	Cis	
C# / Db	Cis	H	Bb	Gis	Fis	F	D	
D	D	C ₂	H	A	G	Fis	Es	
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	Bb	Gis	G	E	
E	E	D	Cis	H	A	Gis	F	
F	F	Es	D	C ₄	Bb	A	Fis	
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	Bb	G	
G	G	F	E	D	C ₅	H	Gis	
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	C ₆	A	
A	A	G	Fis	E	D	Cis	Bb	
A# / Bb	Bb	Gis	G	F	Es	D	H	
H	H	A	Gis	Fis	E	Es	C ₇	
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
Måde i harmonisk mol:	harmonisk mol ~ æolisk#7	lokrisisk#6	jonisk#5	dorisk#4 ~ lydiskb3b7	frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk	lydisk#2	lokrisisk b4b7	
Trinfølge nedad:	1	1/2	1	1	1/2	1 1/2	1/2	

Figur 214. Improvisation i dur med harmonisk mol skala; akkorden som indgang

32.4 Værktøj til valg af improvisationsskala i mol

Der forekommer to værktøjer til valg af skala til improvisation over akkorder i den harmoniserede skala i mol:

1. Værktøj til valg af improvisationsskala i *ren mol*.
2. Værktøj til valg af improvisationsskala i *mol med durdominant*.

De to tabeller i figur 215 og 216 er identiske på alle trin *bortset* fra trin 5, idet det er dominantens tonekøn, der skiller de to molvarianter. Værktøjet til valg af improvisationsskala i ren mol anviser improvisationsskala for moldominanter på trin *v*, medens værktøjet for mol med durdominant anviser improvisationsskala for durdominanter på trin *V*.

Endvidere forekommer der, som i dur, værktøjer til valg af improvisationsskala for bidominanter, altererede akkorder og trinfremmede akkorder i mol, akkorder der ikke dannes i, og følgelig ikke kan improviseres over, med molskalaerne. Sådanne akkorder indgår i værktøjerne figur 217 til 218.

NB! Når valget af improvisationsskala for den akkord, der skal improviseres over, er afhængigt af molvarianten - dvs. *musik i mol med mol- hhv. durdominant* - nævnes dette eksplicit i tabellerne. Eksempel: 'vekseldominant .... i mol med **dur**dominant' (se f.eks. figur 215).

Tonenavnene i den røde ramme på trin **V** repræsenterer grundtonen i den harmonisk mol skala, der skal anvendes til improvisation over durakkorden på trin **V** i mol med durdominant. I figur 215 betyder (mol dom) moldominant.

Figur 215. *Næste side*: Improvisation i ren mol med mol skalaen

Note til tabel 211 på næste side:

Note 1): m - m13 og m6 betyder: mol, mol7, mol9, mol11, mol13 og mol6

5 - 13 + 6 Betyder: mol, mol7, mol9, mol11, mol13 og mol6 for akkorderne Hm, Cm, Fm og Gm (tilsv. for Em7 + 11)

Improvisation i ren mol med mol skala	Improvisation over akkorder på flg. trin i den harmoniserede molskala med <i>mol</i> dominant						
	<i>i</i>	<i>ii</i>	III	<i>iv</i>	<i>v</i> (mol dom)	VI	VII
	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5	sus2 - sus4 dur dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 11, 13	mol mol add11	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13
	mol7 mol9 mol11	mol7b5	maj7 maj9	mol7 mol9 mol11 mol13	mol7	maj7 maj9	dom7 dom9 dom11 dom13
mol7 add4	mol7b5 addb13	maj7 add13	mol7 add4	mol7 add4	maj7b5 maj9#11 maj13#11 maj7 add#11 maj7 add13	dom7sus4 dom9sus4 dom13sus4	
Bidominanter og trinfremmede akkorder i mol							
Indgang: Akkordens grundtone	mol7b5 på andre trin end <i>ii</i> i mol	Se teksten til note 1) på foregående side under figurnummeret	molakkord på uvant trin i mol ¹⁾ m - m13 og m6 på trin <i>ii</i> , <i>iii</i> , <i>vi</i> og <i>vii</i> (i Am: Hm, Cm, Fm og Gm 5 - 13 + 6)	moldominant mol og mol7 på trin <i>v</i> (i Am: Em, Em7)	durakkord på trin bII (i Am: Bb)	bidominant (D) til (D13) på trin III og IV (i Am: C7 til C13, D til D13)	
							vekseldominant DD til DD13 på trin II i mol med dur dominant (i Am: H til H13)
Mol improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret							
C	C ₁	Bb	A	G	F	E	D
C# / Db	Cis	H	Bb	Gis	Fis	F	Es
D	D	C ₂	H	A	G	Fis	E
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	Bb	Gis	G	F
E	E	D	Cis	H	A	Gis	Fis
F	F	Es	D	C ₄	Bb	A	G
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	Bb	Gis
G	G	F	E	D	C ₅	H	A
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	C ₆	Bb
A	A	G	Fis	E	D	Cis	H
A# / Bb	Bb	Gis	G	F	Es	D	C ₇
H	H	A	Gis	Fis	E	Es	Cis
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i mol:	<i>æolisk</i>	<i>lokrisk</i>	<i>jonisk</i>	<i>dorisk</i>	<i>frygisk</i>	<i>lydisk</i>	<i>mixolydisk</i>
Trinfølge nedad:	1	½	1	1	½	1	1

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

Improvisation over <i>dur</i> dominanten på trin V i mol med <i>dur</i> dominant	Improvisation over <i>dur</i> dominanten på trin V i mol med <i>dur</i> dominant						
	<i>i</i>	<i>ii</i>	III	<i>iv</i>	V (<i>dur</i> dominant)	VI	VII
Improvisation over <i>dur</i> dominanten på trin V i mol med <i>dur</i> dominant med spansk frygisk skala Figur 216	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5	sus2 - sus4 dur dur6	mol mol6 mol6 add9	sus4 dur sus4#5 addb9 dur add 4, 11	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur dur6 dur6 add9 dur add 4, 9, 11, 13
	Improvisation over <i>dur</i> dominanten på trin V i mol med <i>dur</i> dominant med harmonisk mol skala 5. måde der er frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk skala. Improvisation over akkorder på de øvrige trin, bidominanter og trinfremmede akkorder i mol fremgår af figur 215.				dom7	maj7 maj9	dom7 dom9 dom11 dom13
					dom7#5 dom7b9 dom7#5b9 dom7sus4 dom7b9sus4 dom7#5b9sus4	maj7b5 maj9#11 maj13#11 maj7 add#11 maj7 add13	dom7sus4 dom9sus4 dom13sus4
Bidominanter og trinfremmede akkorder i mol							
Se opstillingen og anvisningerne i figur 215							
Indgang: Akkordens grundtone	Improvisationsskalaens grundtone for improvisation over <i>dur</i> akkorden på trin V med harmonisk mol 5. måde, der er frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk skala						
C	C ₁	B _b	A	G	F	E	D
C# / Db	Cis	H	B _b	As	Fis	F	Es
D	D	C ₂	H	A	G	Fis	E
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	B _b	Gis	G	F
E	E	D	Cis	H	A	Gis	Fis
F	F	Es	D	C ₄	B _b	A	G
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	B _b	Gis
G	G	F	E	D	C ₅	H	A
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	C ₆	B _b
A	A	G	Fis	E	D	Cis	H
A# / Bb	B _b	Gis	G	F	Es	D	C ₇
H	H	A	Gis	Fis	E	Es	Cis
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i mol:	<i>æolisk</i>	<i>lokrisk</i>	<i>jonisk</i>	<i>dorisk</i>	spansk frygisk (harmonisk mol 5. måde)	<i>lydisk</i>	<i>mixolydisk</i>
Trinfølge nedad:	1	½	1	1	½	1	1

Figur 216. Improvisation over *dur*dominanten på trin V i mol med harmonisk mol skala 5. måde; akkorden som indgang. De **røde** rammer indeholder *dur*akkorderne på trin V og grundtonerne i harmonisk mol 5. måde dvs. frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk skala.

Improvisation i mol med melodisk mol skala		Altererede akkorder, bidominanter og trinfremmede akkorder i mol					
		mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 11, 13	mol mol6 mol add 11, 13	aug (+) (~ dur#5) (eller med heltone-skalaen. Se afsnit 3.7.1)	sus2 dur dur6 dur6 add9 dur add 9, 13	sus2 - sus4 dur dur add 4, 9, 11	dim ~ molb5
Figur 217	molmaj7 molmaj9	mol7		dom7 dom9	dom7 dom9 dom11	mol7b5	mol7b5
		mol7 add4	maj7#5 maj7b5	dom7b5 dom9b5 dom9#11 dom13#11 dom7 add#11 dom9b5 add13	dom7#5 dom9#5 dom7sus4 dom9sus4	mol9b5 mol11b5 mol7b5 addb13	dom7#5#9 dom7#5b9 dom7b5#9 dom7b5b9 mol7b5 addb13
	tonika mol6 på trin <i>i</i> (i A mol: Am6) (alt. dorisk skala)	Alternativ til dorisk skala mol, mol6 og mol7 på trin <i>ii</i> (i A mol: Hm, Hm6 og Hm7)	 Musik i mol	dominantseptimakkord på trin VI (i Am: F7)	bidominant og durdominant (D9) og (D11) D9 og D11 på trin I og V ¹⁾ (i A mol: A9 og A11, E9 og E11)	Figur 217. Improvisation i mol med melodisk mol skala Note 1): Se om improvisation over (D13), D13 og DD13 akkorderne i afsnit 31.1.2.1	
	tonika molmaj7, molmaj9 på trin <i>i</i> (i A mol: Ammaj7, Ammaj9)			dominantseptimakkord på trin ii (i Am: Bb7)			
Melodisk mol improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret							
C	C ₁	Bb	A	G	F		
C# / Db	Cis	H	Bb	Gis	Fis	E	D
D	D	C ₂	H	A	G	F	Es
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	Bb	Gis	Fis	E
E	E	D	Cis	H	A	G	F
F	F	Es	D	C ₄	Bb	Gis	Fis
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	A	G
G	G	F	E	D	C ₅	Bb	Gis
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	H	A
A	A	G	Fis	E	D	C ₆	Bb
A# / Bb	Bb	Gis	G	F	Es	Cis	H
H	H	A	Gis	Fis	E	D	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i melodisk mol:	melodisk mol ~ joniskb3	doriskb2	lydisk augmented (#5)	lydiskb7	mixolydiskb6 eller b13	lokrisk#2	super lo-krisk~altereret skala
Trinfølge nedad:	1	1/2	1	1	1	1	1/2

Improvisation, harmonisk akkompagnement og arpeggiospil

Improvisation i mol med harmo- nisk mol skala	Altererede akkorder, bidominanter og trinfremmede akkorder i mol						
	mol mol add 9, 11	dim ~ molb5	aug (+) (~ dur#5) (brug me- lodisk mol skala)	mol mol6 mol6 add9 mol add 9, 13	sus4 dur sus4#5 addb9 dur add 4, 11	dur dur6 dur add13	dim ~ molb5
Figur 218	molmaj7 molmaj9	mol7b5	maj7#5 (brug me- lodisk mol skala)	mol7 mol9	dom7 dom7#5 dom7b9 dom7#5b9 dom7sus4 dom7b9sus4 dom7#5b9sus4	maj7 maj7b5 maj7#9 maj7b5#9 maj7 add13 maj7 add#11	dim7 (eller med en otteto- neskala med grundtone ½ tone over akkordens grund- tone)
	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Figur 218. Improvisation i mol med harmonisk mol skala; akkorden som indgang</p> <p>Note 1): Svarer til trin V i figur 216 - spansk frygisk skala, der er harmonisk mol 5. måde</p> </div>			<p><i>Alternativ til dorisk skala</i> mol, mol6, mol7 og mol9 på trin vi i mol <i>(i Am: Fm, Fm6, Fm7 og Fm9)</i></p>	<p>bidominant (D) og (D7) på trin I <i>(i Am: A og A7)</i></p> <p>vekseldominant DD og DD7 på trin II i ren mol <i>(i Am: H og H7)</i></p> <p>durdominant ¹⁾ D og D7 på trin V <i>(i Am: E og E7)</i></p>	 Musik i mol	
Indgang: Akkordens grundtone	<p><i>Harmonisk mol improvisationsskalaens grundtone + trinnummeret på akkordens grundtone i skalaen samt den modale skala (måde), der er forbundet med trinnummeret</i></p>						
C	C ₁	Bb	A	G	F	E	Des
C# / Db	Cis	H	Bb	Gis	Fis	F	D
D	D	C ₂	H	A	G	Fis	Es
D# / Eb	Es	Cis	C ₃	Bb	Gis	G	E
E	E	D	Cis	H	A	Gis	F
F	F	Es	D	C ₄	Bb	A	Fis
F# / Gb	Fis	E	Es	Cis	H	Bb	G
G	G	F	E	D	C ₅	H	Gis
G# / Ab	Gis	Fis	F	Es	Cis	C ₆	A
A	A	G	Fis	E	D	Cis	Bb
A# / Bb	Bb	Gis	G	F	Es	D	H
H	H	A	Gis	Fis	E	Cis	C ₇
Trin i skala:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Måde i harmonisk mol:	harmonisk mol ~ æolisk#7	lokrisk#6	jonisk#5	dorisk#4 ~ lydiskb3b7	frygisk dominant (#3) ~ spansk frygisk	lydisk#2	lokrisk b4b7
Trinfølge nedad:	1	½	1	1	½	1½	½

32.5 Improvisation med heltoneskalaen

Følgende akkorder dannes i heltoneskalaen:

Improvisation over følgende akkorder med heltoneskalaen
aug og dom7#5b5
Improvisationsskalaens grundtone er lig med akkordens grundtone

Figur 219. Improvisation i dur og mol med heltoneskalaen

Der improviseres over aug akkorden hhv. dominantseptimakkorden med både #5 og b5 (men ikke 5) med en heltoneskala hvis grundtone er lig med akkordens grundtone.

32.6 Improvisation med ottetoneskalaen

Valg af ottetoneskala til improvisation over dim, dim7, mol og dur akkorder.

<p><i>Improvisation i dur og mol med ottetoneskalaen</i></p> <p>Figur 220</p> <p><i>Indgang: Akkordens grundtone</i></p>	Improvisation over dur- og molakkorder med ottetoneskalaen		
	dim ~ molb5 (treklang)	dim, mol mol6	durb5 dur, dur6
	dim7	dim7 mol7, mol7b5	dom7 dom7b5
		mol7b9	dom7#9, dom7b9 dom7b5#9, dom7b5b9
			dom7#9#11, dom7b9#11 dom13b9 omit#11
	<i>Ottetoneskalaens grundtone og trinnummer</i>		
C	C (eller: Es - Ges - A)	Des (eller: E - G - Bb)	
C# / Db	Des (eller: E - G - Bb)	D (eller: F - As - H)	
D	D (eller: F - As - H)	Es (eller: Ges - A - C)	
D# / Eb	Es (eller: Ges - A - C)	E (eller: G - Bb - Des)	
E	E (eller: G - Bb - Des)	F (eller: As - H - D)	
F	F (eller: As - H - D)	Ges (eller: A - C - Es)	
F# / Gb	Ges (eller: A - C - Es)	G (eller: Bb - Des - E)	
G	G (eller: Bb - Des - E)	As (eller: H - D - F)	
G# / Ab	As (eller: H - D - F)	A (eller: C - Es - Ges)	
A	A (eller: C - Es - Ges)	Bb (eller: Des - E - G)	
A# / Bb	Bb (eller: Des - E - G)	H (eller: D - F - As)	
H	H (eller: D - F - As)	C (eller: Es - Ges - A)	
Trin i skala:	1.	8.	

Figur 220. Improvisation i dur og mol med ottetoneskalaen